

Economic Impact Assessment of World Heritage Inscription on Tourism Development: A Case Comparison of Two Historic Cities, Yazd and Hamedan*

Sara Taymourtash^{1*} iD, Pirouz Hanachi² iD, MohammadHassan Talebian³ iD, Ali Sarzaeem⁴ iD

¹ PhD Candidate of Urban Restoration, Department of Architecture, School of Architecture, College of Fine Arts, University of Tehran, Tehran, Iran.

² Professor, Department of Restoration, School of Architecture, College of Fine Arts, University of Tehran, Tehran, Iran.

³ Associate Professor, Department of Building Restoration and Historical Structures, School of Architecture, College of Fine Arts, University of Tehran, Tehran, Iran.

⁴ Assistant Professor, Department of Insurance Management, Faculty of Eco Insurance, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran.

(Received: 4 Nov 2022, Received in revised form: 26 Dec 2022, Accepted: 26 Jan 2023)

It has been nearly fifty years since the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO) proposed the idea of registering valuable cultural monuments. This idea is still considered an effective policy in many countries because of the notable effect of a registered monument on the surrounding communities in terms of sustainable economic development. One of the motivations for the world inscription of heritage could be the development of the tourism economy. In this regard, the UNESCO logo is used as a commercial brand and marketing tool. Also, in order to increase the number of visitors, the monument is directly promoted. Tourists should receive more offers from the resources that have become a product in that territory. These resources should indicate the uniqueness of the destination and lead to attracting more visitors. UNESCO is an institution that facilitates the creation or stabilization of tourist market destinations through the world heritage brand and the permission to use it. Therefore, it is necessary to study the principal factors of such expenses by tourists to guide the private sector and those who are responsible for the establishment of tourism policies. A higher number of visitors, with all other parameters being constant, will improve economic activities.

In the present study, the effect of world inscription on the number of domestic and foreign tourists in the historical context of Yazd has been investigated. A comparative method and difference-in-difference (DiD) strategy have been used to control the intervening variables. For this purpose, the historic context of another city, Hamadan, was chosen as a comparable competitor. Also, tourist data of the two cities, considered as control (Hamadan) and treatment (Yazd) have been collected from 2009 to 2019. Then,

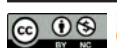
a linear regression model has been used to analyze the collected data of the two cities before and after the world heritage inscription. The main idea in this method is that if two cases showed a similar trend for some years, and at a certain time, a specific event or policy has been implemented only in one case and the trend starts to change, this variation can be attributed to the effects of that event or policy. However, this conclusion can be drawn only by assuming the stability of all other conditions for both cases.

According to the results, the inscription of Yazd historic context as a world heritage has been an effective measure to increase the number of domestic and foreign tourists. It can be concluded that the World Heritage Inscription of a city can provide the required coordination between different factors at both the governance and local community levels to improve tourism conditions. At the same time, World Heritage can create a brand that is decisive for hesitant tourists in choosing a destination. In conclusion, it should be also mentioned that the cases which create the synergy between heritage conservation, community development and tourism on their agenda lead to economic growth.

Keywords

Economic Impact Assessment; World Heritage Inscription; Tourism; Difference in Difference (DiD).

Citation: Taymourtash, Sara; Hanachi, Pirouz; Talebian, Mohammad Hassan, & Sarzaeem, Ali (2023). Economic assessment of world heritage inscription on tourism development: A case comparison of two historic cities, Yazd and Hamedan, *Journal of Fine Arts: Architecture and Urban Planning*, 28(1), 5-14. (in Persian) DOI: <https://doi.org/10.22059/jfaup.2023.322019.672817>

*This article is extracted from the first author's doctoral dissertation, entitled: "Fundamentals of cultural heritage economy" under the supervision of the second and the third authors and the advisory of fourth author at the university of Tehran.

** Corresponding Author: Tel: (+98-021) 33118638, E-mail: staymourtash@ut.ac.ir

ارزیابی اقتصادی اثرات مثبت جهانی بر توسعه گردشگری: مقایسه موردی یزد و همدان*

سارا تیمورتاش^{۱*}، پیروز حناچی^۲، محمدحسن طالبیان^۳، علی سرزعی^۴

^۱ پژوهشگر دوره دکتری مرمت شهری، دانشکده معماری، پردیس هنرهای زیبا، دانشگاه تهران، تهران، ایران.

^۲ استاد گروه مرمت، دانشکده معماری، پردیس هنرهای زیبا، دانشگاه تهران، تهران، ایران.

^۳ دانشیار گروه مرمت، دانشکده معماری، پردیس هنرهای زیبا، دانشگاه تهران، تهران، ایران.

^۴ استادیار گروه مدیریت بیمه، دانشکده بیمه اکو، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران.

(تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۱/۰۸/۱۳، تاریخ بازنگری: ۱۴۰۱/۱۰/۰۵، تاریخ پذیرش نهایی: ۱۴۰۱/۱۱/۰۶)

چکیده

نزدیک به پنجاه سال از ایده یونسکو برای ثبت جهانی آثار ارزشمند فرهنگی بشر می‌گذرد. این اقدام همچنان به‌عنوان یک سیاست مؤثر در کشورها حمایت می‌شود. یکی از دلایل این حمایت، تأثیر آثار ثبت شده بر جوامع پیرامونی خود در قالب توسعه پایدار اقتصادی است. تکیه بر اقتصاد گردشگری با ملاحظات ویژه آن، می‌تواند یکی از انگیزه‌های ثبت جهانی آثار میراث فرهنگی باشد. هدف از این مقاله، بررسی تأثیر ثبت جهانی در قالب افزایش تعداد گردشگر داخلی و خارجی در بافت تاریخی شهر یزد است. برای کنترل متغیرهای مداخله‌گر، از روش مقایسه‌ای و راهبرد تفاضل در تفاضل (DiD) استفاده شده است. به این منظور، بافت تاریخی شهر همدان به‌عنوان رقیب قابل قیاسی برای یزد انتخاب شد. همچنین داده‌های گردشگر وارد شونده در این دو شهر از سال ۱۳۸۹ تا ۱۳۹۹ گردآوری شدند. سپس با مدل رگرسیون خطی، دو گروه کنترل (شهر همدان) و درمان (شهر یزد) در دو بازه زمانی قبل و بعد از ثبت جهانی مورد تحلیل قرار گرفتند. نتایج پژوهش نشان می‌دهد ثبت جهانی محدوده تاریخی یزد، اقدامی مؤثر در جهت افزایش گردشگر داخلی و خارجی بوده است. روش ارائه شده می‌تواند متناسب با آثار دیگر بکار گرفته شود.

واژه‌های کلیدی

ارزیابی اثرات اقتصادی، ثبت جهانی، گردشگری، تفاضل در تفاضل (DiD).

استناد: تیمورتاش، سارا؛ حناچی، پیروز؛ طالبیان، محمدحسن و سرزعی، علی (۱۴۰۲). ارزیابی اقتصادی اثرات مثبت جهانی بر توسعه گردشگری: مقایسه موردی یزد و همدان. *هنرهای زیبا - معماری و شهرسازی*، ۲۸(۱)، ۵-۱۴. DOI: <https://doi.org/10.22059/jfaup.2023.322019.672817>

*مقاله حاضر برگرفته از رساله دکتری نگارنده اول با عنوان «هبانی اقتصاد میراث فرهنگی» می‌باشد که با راهنمایی نگارندگان دوم و سوم و مشاوره نگارنده چهارم در دانشگاه تهران ارائه شده است.

**نویسنده مسئول: تلفن: ۰۲۱-۳۳۱۱۸۶۳۸، E-mail: staymourtash@ut.ac.ir

مقدمه

تعداد بازدیدکنندگان، به‌طور مستقیم اقدام به تبلیغات برای اثر می‌شود (VanBlarcom & Kayahan, 2011). گردشگران نیاز دارند که در تصمیم‌گیری برای صرف هزینه بیشتر در مقصد، پیشنهادات بیشتری از منابعی که در آن قلمرو به محصول تبدیل شده و آن سرزمین را به مکانی منحصر به فرد تبدیل کرده، دریافت کنند. یونسکو نهادی است که از طریق نشان میراث جهانی و با اجازه استفاده از برند خود، در ایجاد و تثبیت بازار مقاصد گردشگری کمک می‌کند. بنابراین مطالعه عوامل تعیین‌کننده چنین هزینه‌هایی توسط گردشگران برای هدایت بخش خصوصی و کسانی که مسئول تبیین سیاست‌های گردشگری هستند، ضروری است (Cárdenas-García, Pulido-Fernández & Fernán-dez, 2014). تعداد بیشتر بازدیدکنندگان با فرض ثابت ماندن سایر موارد، به افزایش فعالیت اقتصادی منجر خواهد شد. بنابراین در این مقاله ما به دنبال آن هستیم که اثر مثبت جهانی را بر توسعه گردشگری بررسی کنیم و از این رهگذر، به توسعه اقتصادی پایدار جوامع محلی نزدیک شویم. تأثیرگذاری برند میراث جهانی را میتوان به کمک فنون گوناگون ارزیابی اثرات اقتصادی سیاست‌ها^۱ مورد بررسی قرار داد. رشته حفاظت با ابزارهای تحقیقی مختلف و از جمله روش‌های ارزیابی اثبات شده‌ای مانند اقتصاد، ظرفیت متناسب‌سازی دارد. پرسش اصلی مقاله آن است که آیا ثبت جهانی بافت تاریخی شهر یزد توانسته میزان گردشگر وارد شونده را افزایش دهد یا خیر. یکی از فنون ارزیابی اثرات اقتصادی سیاست‌ها، روش تفاضل در تفاضل^۲ است که با تکیه بر آن و از طریق مقایسه دو نمونه به دنبال پاسخ به پرسش اصلی خواهیم بود.

ایده ایجاد یک جنبش بین‌المللی برای حفاظت از میراث، پس از جنگ جهانی اول پدیدار شد. کنوانسیون حمایت از میراث فرهنگی و طبیعی یونسکو از نیاز به نجات معابد ابوسمبل در مصر در اثر احداث سد اسوان متولد شد که یک کمپین بین‌المللی برای جمع‌آوری بودجه ۸۰ میلیون دلاری بود. یونسکو با رهبری این اقدام و جداکردن معابد از محل اصلی و مونتاژ آن در ارتفاع بالاتر به موفقیتی آشکار دست یافت (Bortolotti & Segre, 2017). یکی از پیامدهای این پروژه عظیم، آغاز اقدامات نظام‌مند برای حفاظت از میراث فرهنگی بود. سایت‌های بااهمیت فرهنگی نه تنها متعلق به کشورهایی هستند که در آن قرار گرفته‌اند، بلکه بخشی از میراث مشترک بشریت به‌شمار می‌آیند. بنابراین برای دستیابی به حفظ آنها در سطح جهانی، کنوانسیون حفاظت از میراث فرهنگی و طبیعی جهان در کنفرانس عمومی یونسکو به تاریخ ۱۶ نوامبر ۱۹۷۲ به تصویب رسید و متعاقباً تقریباً در تمام کشورها پذیرفته شد. فهرست میراث جهانی در سال ۱۹۷۸ به‌عنوان ابزاری برای اجرای کنوانسیون در شناسایی و حفاظت از دارایی‌های ارزشمند ایجاد شد. تصمیم برای قرار دادن یک اثر در فهرست میراث جهانی علاوه بر ارزش ذاتی، به آمادگی و توانایی دولت میزبان در حمایت و حفاظت از آن بستگی دارد (Ryan & Silvano, 2009). ده معیار گزینش برای قرار گرفتن در فهرست میراث جهانی تدوین شده‌است. تا به امروز ۱۱۵۴ دارایی در این فهرست به ثبت رسیده که مشتمل بر ۸۹۷ اثر فرهنگی، ۲۱۸ اثر طبیعی و ۳۹ اثر مشترک در ۱۶۷ کشور عضو است.^۱ امروزه تکیه بر اقتصاد گردشگری با ملاحظات ویژه آن، یکی از انگیزه‌های ثبت جهانی آثار است. در این حالت نشان یونسکو به‌عنوان یک برند تجاری و ابزار بازاریابی استفاده می‌شود. همچنین با هدف افزایش

پیشینه پژوهش

میراث جهانی یک نشان قدرتمند و قابل عرضه در سطح بین‌المللی است. به همین دلیل آثار ثبت شده مانند یک «آهنربا» گردشگران را به خود جذب می‌کنند. در یک بازار رقابتی، عاملی که به یک سایت خاص برتری بخشیده، می‌تواند به تغییرات چشم‌گیری در میزان بازدید منجر شود. بنابراین با وجود آنکه هدف اصلی از قرار گرفتن در فهرست آثار ثبت شده مطابق با مستندات کمیته میراث جهانی، افزایش آگاهی و جذب منابع پایدار برای حفاظت بلندمدت است (Su & Lin, 2014) و توسعه گردشگری نیست، تأثیر مثبت آن بر تقاضای گردشگری یک مزیت اضافی محسوب می‌شود که می‌تواند به تأمین مالی حفاظت از آثار نیز کمک کند. در نتیجه کشوری که دارای اثر ثبت جهانی است، در یک موقعیت برده‌برد برای حفاظت پایدار از دستاوردهای فرهنگی و منابع طبیعی و همچنین توسعه اقتصاد گردشگری قرار دارد. بعلاوه می‌توان گفت که این دو هدف متعارض نیستند، بلکه مکمل یکدیگرند؛ به این معنا که برای کسب درآمد پایدار از محل آثار ثبت جهانی، رونق گردشگری لازم است و این درآمد برای حفاظت بیشتر از آثار ضرورت دارد.

از سویی دیگر، در ادبیات گردشگری به منظور رفع نگرانی بابت نادیده گرفته شدن آداب و رسوم اجتماعی و همگنی آن، رویکردهای متعدد برنامه‌ریزی برای حفاظت از محیط کالبدی و فرهنگی بوجود آمده است. از جمله سازمان گردشگری جهانی (UNWTO) در سال ۱۹۹۹، دستورالعمل جهانی اخلاق در گردشگری^۲ را در شهر سانتیاگو به تصویب

روش پژوهش

در سال‌های اخیر فنون مربوط به ارزیابی اقتصادی سیاست‌ها توسعه زیادی یافته و پژوهش‌های فراوانی در عرصه‌های مختلف با استفاده از این فنون صورت گرفته است که نشان می‌دهد ارزیابی اثرات اقتصادی سیاست‌ها طرفداران بسیاری پیدا کرده است. یکی از دلایل رونق این فنون این است که با روش‌هایی بسیار ساده و در عین حال متقن اثرات اقتصادی سیاست‌های مختلف روی موضوعات گوناگون را نشان می‌دهد و ابزار مؤثری برای تحلیل‌های علمی در اختیار پژوهشگران و سیاست‌پژوهان قرار می‌دهد. به نظر می‌رسد استفاده از این فنون در یک زمینه مرتبط با میراث جهانی به‌منظور شناسایی برخی از ارزش‌های کارکردی^۳ و اثرات جانبی^۴ سرمایه‌گذاری در حفاظت مفید خواهد بود (Mason, 2002; Girard et al., 2015). همچنین ارزش‌های معاصر میراث فرهنگی، با درآمدهای مستقیم ناشی از فعالیت‌های حفاظتی و سود ثانویه و شکوفایی اقتصادی که به دنبال سرمایه‌گذاری اولیه می‌آید، افزایش پیدا می‌کند. برای سنجش کمی اثرات اقتصادی سیاست‌ها، استفاده از تکنیک رگرسیون خطی امری ضروری است. در این روش، تأثیرات اقتصادی شماری از متغیرهای مستقل بر روی یک متغیر وابسته مورد بررسی قرار می‌گیرد. در موضوع این مقاله تأثیر اقتصادی میراث فرهنگی در وهله اول از کانال اثرگذاری بر میزان گردشگری مورد توجه قرار می‌گیرد.

نمونه‌های موردی نیز افزایش تعداد گردشگران با کاهش ساکنان خنثی شده است. بنابراین، هدف اصلی سرمایه‌گذاری نباید افزایش گردشگری باشد، بلکه باید بهبود شرایط زندگی ساکنان باشد که به نوبه خود در یک دید دایره‌ای، منبعی برای جذب گردشگر خواهد بود. طبق گفته رایبکما (۲۰۰۸) اگر این کار را برای مردم محلی انجام دهید، گردشگر هم خواهد آمد؛ اما اگر این کار را برای گردشگران انجام دهید، فقط گردشگران می‌آیند (Rypekema, 2008). برای اینکه گردشگری یک استراتژی اقتصادی واقعاً مفید در هر جامعه‌ای باشد، باید به بهبود کیفیت زندگی افرادی که در آنجا زندگی و کار می‌کنند، توجه ویژه کند (Hamp-ton, 2005). ارزش‌های فرهنگی نوعی از سرمایه منطقه‌ای یا منبع توسعه‌ای است که نه تنها توسط گردشگران تجربه و تحسین می‌شوند بلکه توسط ساکنان محلی نیز مورد تجربه قرار می‌گیرند و می‌توانند موجب تأثیرات اقتصادی، اجتماعی و محیط زیستی مثبت باشند و به حفظ تنوع فرهنگی کمک کنند (Nypan, 2006). در عین حال توسعه گردشگری می‌تواند تهدیدی برای ساکنان محلی ایجاد کند، بویژه اگر فعالیت‌ها و سرمایه‌گذاران خارج از جامعه محلی باشند و در فعالیت‌های خود تنها به دنبال سود باشند و برای جامعه محلی به جای منفعت بیشتر مزاحمت و ضرر داشته باشند (Hribar, et. al, 2015).

مبانی نظری پژوهش

تفاضل در تفاضل

تفاضل در تفاضل^۲ (DiD) یکی از روش‌های پرکاربرد در مطالعات ارزیابی اثرات اقتصادی سیاست‌ها است. هدف از این روش، برآورد تأثیر علی یک سیاست یا یک واقعه است. به این ترتیب که مقایسه آن موضوع در مقطع زمانی قبل و بعد از یک نقطه مشخص و در دو گروه شاهد (کنترل) و مداخله (آزمایش)، صورت می‌پذیرد. بنابراین روش تفاضل در تفاضل ترکیبی از بینش‌های مقایسه‌ای میان متغیرهای کنترل-آزمایش و مطالعات قبل و بعد برای شناسایی قدرتمندتر یک پدیده است. تفاضل در تفاضل به دلیل نتایج مستقیم و جذابیت شهودی به‌طور گسترده‌ای در اقتصاد، سیاست عمومی، تحقیقات حوزه سلامت، مدیریت و سایر زمینه‌ها مورد استفاده قرار گرفته است (Fredriksson & Oliveira, 2019). به بیانی دیگر، در این روش، یک ارزیابی در دستور کار قرار دارد که طی آن تأثیر یک سیاست از طریق مقایسه داده‌های قبل و بعد از اجرای آن سیاست در گروه آزمایش نسبت به گروه کنترل و در یک بازه زمانی، مشخص می‌شود.

برای عملیاتی شدن موارد توضیح داده شده در پاراگراف قبل، داده‌هایی از هر دو نمونه (گروه کنترل و آزمایش) در بازه زمانی منتخب مورد نیاز است. پس از آن می‌توان تأثیر یک سیاست را به شرح زیر سنجید (تصویر ۱):

تفاضل در تفاضل = (میانگین تغییرات بعد - میانگین تغییرات قبل از نقطه مورد نظر در نمونه اول) - (میانگین تغییرات بعد - میانگین تغییرات قبل از همان نقطه در نمونه دوم)

ایده اصلی در این روش آنست که اگر دو نمونه در گذشته روند مشابهی داشته باشند ولی در یک مقطع زمانی خاص یک واقعه یا سیاست خاص تنها در یک نمونه اجرا شود و موجب شود روند آنها متفاوت شود، با توجه به ثبات همه شرایط دیگر برای هر دو مورد، این تفاوت روند را می‌توان به اثرات آن واقعه یا سیاست نسبت داد. در نمونه مورد بررسی در این مقاله،

رساند که الگویی برای تدوین برنامه‌ریزی مناسب است. در ماده سوم این دستورالعمل، مفهوم توسعه پایدار مورد تأکید قرار می‌گیرد که تکیه بر آن به برآوردن نیازهای جوامع محلی منجر خواهد شد. در این ماده به‌طور ویژه، تغییرات کنترل شده به‌عنوان ابزاری برای حفاظت از مصرف منابع محلی توصیه می‌شود. طبق ماده چهار آن، باید یک برنامه‌ریزی بلندمدت وجود داشته باشد که از ماهیت اثر، حمایت کند و درآمدهای حاصل را در جهت پشتیبانی از این برنامه مورد استفاده قرار دهد. علاوه بر این، در این منشور تصریح شده که گردشگری باید به حمایت از منحصربه‌فرد بودن شیوه‌های فرهنگی زندگی محلی بپردازد (URL1; Kazimierzczak, 2006). بنابراین باید میان فهرست میراث جهانی، پایداری و گردشگری ارتباط وجود داشته باشد. یونسکو خواستار پایداری است اما ابزارهای لازم برای نظارت بر این پایداری را ندارد. این تناقض به معنای آن است که از یکسو نشان یونسکو در پی حفاظت از میراث ملموس و ناملموس است و از طرف دیگر همین نشان می‌تواند محرکی برای عدم پایداری باشد؛ مگر آنکه ترتیبات خاصی از نظر مدیریت میراث تدوین شود. برای رفع این تناقضات، آگاهی‌بخشی به‌عنوان اولین قدم در هر فرایند مدیریت و در تدوین راهبردهای ویژه امری اساسی و ضروری خواهد بود.

در عین حال باید یادآور شد که دیدگاه رقیبی نیز وجود دارد که تأثیر چندان معناداری برای ثبت جهانی یک اثر قائل نیست. به عنوان مثال، وندرا (۲۰۰۰) بیان می‌کند که محوطه‌های معروف بین‌المللی مانند اهرام جیزه یا دیوار بزرگ چین، کم‌تر تحت تأثیر نشان میراث جهانی قرار می‌گیرند. منطق این ادعا این است که بسیاری از این سایت‌های برجسته از قبل در سطح بین‌المللی شناخته شده بوده‌اند و بنابراین از تبلیغات اضافی، بهره کم‌تری می‌برند. آثار ثبت جهانی که در مناطق دور دست واقع و بعضاً گمنام هستند، تغییر بیشتری در میزان بازدید را شاهد خواهند بود؛ چراکه نشان میراث جهانی به‌عنوان یک برند قدرتمند، بازدیدکنندگان را به خود جذب می‌کند در عین حال باید به این واقعیت نیز اشاره کرد که ثبت جهانی، موجب تبلیغ سایت می‌شود (VanBlarcom & Kaya, 2011; Aa, 2000; Su & Lin, 2014). در حقیقت هر چه یک سایت کم‌تر به‌طور مستقیم شناخته شده باشد، نشان یونسکو اهمیت بیشتری پیدا می‌کند. وندرا (۲۰۰۰) استدلال می‌کند که به نظر می‌رسد تغییرات بازدید با مشخصات جهانی اثر رابطه معکوس داشته و سایت‌های مشهورتر بر اثر ثبت جهانی افزایش بازدید کم‌تری را تجربه می‌کنند. همچنین شواهدی وجود دارد مبنی بر اینکه نشان میراث جهانی ممکن است مشخصات بازدیدکنندگان از سایت‌ها را تغییر دهد. به گفته وندرا (۲۰۰۰)، محوطه‌های میراث جهانی تمایل به جذب گردشگران بین‌المللی دارند که ویژگی آنها این است که مدت زمان بیشتری را در مکان و همچنین محدوده محلی آن سپری می‌کنند و نیز در مدت زمان اقامت، هزینه بیشتری را صرف می‌کنند (Aa, 2000). نکته قابل توجه این است که اگرچه در سال‌های اخیر گردشگری در برخی مناطق به محرک کلیدی توسعه تبدیل شده اما هر شهری نمی‌تواند به درآمد اقتصادی گردشگری تکیه کند. دلایل فرهنگی، اقتصادی، لجستیکی و حتی گاهی مذهبی وجود دارد که چرا گردشگری برای هر جامعه‌ای مناسب نیست. به عنوان نمونه، تأثیرات فرهنگی و خطرات احتمالی ناشی از گردشگری ناپایدار را نیز باید در نظر گرفت (Noonan & Rizzo, 2017). بعلاوه ارتباط بناهای میراثی و گردشگری به تنهایی اشتباه خواهد بود. در برخی

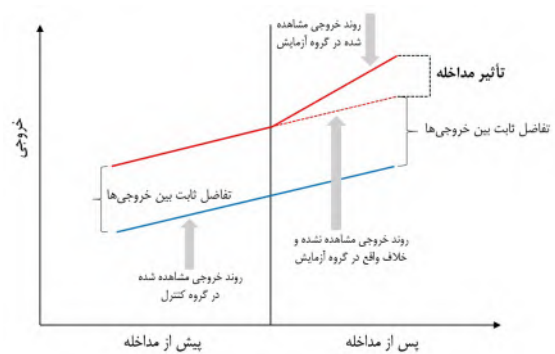
دارای برنامه‌ریزی‌های مکتوب در حوزه‌های مختلف اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و زیست‌محیطی مرتبط با ثبت جهانی است. بنابراین نقد و بررسی آن مستدل خواهد بود. همچنین برای سنجش اثرات علی ثبت جهانی یزد نیاز به شهر دیگری بود که در مقام مقایسه قرار گیرد. برای این منظور شهر همدان انتخاب شد. ملاحظات مختلفی برای انتخاب این دو شهر وجود داشت. اولین ملاحظه آن بود که ثبت جهانی یک شهر در یک زمان نزدیک قرار داشته باشد که بتوان اطلاعات مربوط به آن را فراهم کرد زیرا برخی از اطلاعات مرتبط با حوزه گردشگری در گذشته به شکل مناسبی جمع‌آوری نشده و یا در دسترس نیست. ملاحظه دوم آن بود که شهرها قابل مقایسه باشند یعنی به لحاظ اندازه، جذابیت، جمعیت و اموری از این دست تا حدودی رقیب به‌شمار آیند. روشن است که مقایسه یک شهر بزرگ مثل شهر یزد با یک روستا یا شهر خیلی کوچک قابل قبول نیست. ملاحظه سوم آن بود که هر کدام از این شهرها می‌بایست فی‌نفسه خود مقصد گردشگری باشند و در مسیر مقاصد گردشگری دیگر قرار نداشته باشند و اثرات جانبی فعالیت یک مقصد گردشگری دیگر به‌شمار نیابند. به عنوان مثال شهر سمنان نمی‌توانست به عنوان شهر مقایسه‌پذیر با یزد تلقی شود چون در مسیر مشهد قرار دارد.

محدوده بافت تاریخی یزد در سال ۱۳۹۶ با معیارهای ۳ و ۵ به فهرست آثار میراث جهانی افزوده شد. طبق معیار سوم، یزد از نظر شهرسازی، بکارگیری مصالح و سازگاری با اقلیم خشک پیرامونش، نقش و تأثیر تعیین‌کننده‌های در تحول و ارتقای معماری، فناوری و شهرسازی گلین در منطقه آسیای غربی و مرکزی داشته است. شهر یزد با توسعه سنت‌های ناملموس و هم‌زیستی مسالمت‌آمیز میان ادیان مختلف، سازمان اجتماعی ویژه خود را داراست. طبق معیار پنجم شهر یزد نمونه بارزی از سکونتگاه‌های سنتی است که نمایانگر تعامل انسان و طبیعت در یک محیط کویری است که در آن استفاده بهینه و مدیریت هوشمندانه منابع محدود آب به خوبی جلوه‌گر است (URL2).

بافت تاریخی همدان که بخش اعظمی از آن در قسمت مرکزی شهر قرار دارد، در طول تاریخ تحت تأثیر عوامل گوناگون قرار گرفته و دارای قدمت چند هزار ساله است. این شهر در آغاز پیدایش، یک دژ نظامی قبایل کاسی و مادی بوده و چون یک مقر اجتماعی نیز بوده است، به «هگمتانه» یعنی محل تجمع مشهور شده است. ساختار بافت تاریخی همدان مشتمل بر تپه‌های باستانی هگمتانه و مصلی، رودخانه، بازار و راسته‌ها و مسجد جامع، حصارها، محله‌ها و مراکز آنها است (مهندسان مشاور نواندیش پیشگام اصفهان، ۱۳۹۸). شهر همدان به دلیل پیشینه تاریخی برجسته و بافت تاریخی قابل توجه، شاخص‌های مؤثر میراثی و جاذب گردشگری دارد. لازم به یادآوری است که پرونده ثبت جهانی «منظر تاریخی شهری؛ از هگمتانه تا همدان» در آستانه طرح در مجمع یونسکو است. بنابراین همدان می‌تواند رقیب قابل‌قیاسی برای شهر یزد باشد.

توصیف مدل پژوهش

برای نیل به هدف پژوهش، تغییر در میزان گردشگر داخلی و خارجی به دنبال ثبت جهانی یزد مورد ارزیابی قرار می‌گیرد؛ یعنی داده‌های قبل و بعد از یک زمان مشخص (سال ۱۳۹۶ که ثبت جهانی در آن اتفاق افتاده است) با یکدیگر مقایسه می‌شوند تا تغییرات متغیرهای مذکور مشخص شود. به دلیل کنترل متغیرهای مداخله‌گر و اثرات غیرمستقیم

تصویر ۱- دیاگرام توصیف شرایط قبل و بعد از اعمال یک سیاست در دو نمونه.

تأثیر شاخص اقتصادی در یک نمونه اثر مثبت جهانی شده مورد سنجش قرار می‌گیرد. یعنی داده‌های قبل و بعد از یک زمان مشخص (سالی که ثبت جهانی در آن اتفاق افتاده است) با یکدیگر مقایسه می‌شوند و تفاوت آشکار می‌شود. این تفاوت ممکن است دلایل مختلفی داشته باشد. یک دلیل می‌تواند اقدامات سیاستی باشد، چراکه بر اثر یک اقدام سیاستی، یک اثر جدید از ایران به فهرست میراث جهانی راه یافته است. در عین حال باید اذعان کرد که در این پژوهش، متغیرهای مداخله‌گر متفاوتی در موضوع ذی‌مدخل می‌شوند که تفکیک آنها و جدا کردنشان از موضوع پیچیده و دشوار خواهد بود. به عنوان مثال، قصد سفر می‌تواند اداری، درمانی، تجاری و یا فرهنگی و گردشگری باشد، حال آنکه این قصد در مسافران ورودی شهر تفکیک نمی‌شود. بنابراین اگر بخواهیم تغییرات گردشگر در اثر ثبت جهانی را بررسی کنیم، تنها مقایسه داده‌های قبل و بعد از زمان ثبت کفایت نمی‌کند. اساساً در موضوعاتی این چنین تمرکز و تدقیق در یک زمینه و بستر، نتایج قابل قبولی را بدست نمی‌دهد. حال اگر ترکیب داده‌های قبل و بعد از یک زمان مشخص (در این مثال، ثبت جهانی)، روی دو نمونه متفاوت (گروه کنترل و آزمایش) در نظر گرفته شود، مسئله تا حد مطلوبی برطرف خواهد شد. اول آنکه دو نمونه بگونه‌ای انتخاب می‌شوند که بیشترین مشابهت را با یکدیگر داشته باشند. حال اگر تغییراتی که متغیرها در طول زمان پیدا می‌کنند در نمونه دوم هم وجود داشته باشد، به آن معناست که ثبت جهانی در مثال ما تأثیر شاخصی نداشته است. اما اگر در اثر آن سیاست مشخص (ثبت جهانی)، تغییر روند بوجود آید، تأثیر مداخله خود را آشکار کرده و تغییر روند بوجود آمده به معنای آن است که آن سیاست تأثیرگذار بوده است. محبوبیت این روش به دلیل آن است که در محیطه‌ای غیرآزمایشی و در پدیده‌های تصادفی قابل پیاده‌سازی است. توجه به این نکته نیز مهم است که گروه کنترل با گروه آزمایش قابل مقایسه و داده‌های مربوط به هر دو گروه در دسترس باشد. همچنین برای ایجاد اطمینان موازی بودن روندها در گذشته، ضروری است بازه زمانی کافی در دسترس باشد.

انتخاب نمونه‌های موردی

در این مقاله، هدف آن است که اثر مثبت جهانی بر توسعه گردشگری در یک نمونه موردی بررسی شود. برای نیل به این هدف، مرکز تاریخی شهر یزد انتخاب شد. دلایل متعددی برای این انتخاب وجود داشت. نخست آنکه بررسی تأثیر اقتصادی در سطح بافت به دلیل وجود متغیرهای مؤثر بر جامعه محلی، خود را به وضوح نمایان می‌سازد. دلیل دوم آن است که فاصله تاریخی مناسبی برای قضاوت در مورد اثر ثبت جهانی یزد داریم. سوم، در پی بررسی‌های بعمل آمده مشخص شد که این شهر

بنابراین مدل مورد بررسی به صورت زیر معرفی می‌شود:

$$y_s = \alpha_0 + \alpha_s d_s + \alpha_t d_t + \alpha_x (d_s \times d_t) + \beta_1 GDP + \beta_2 Inf + \varepsilon_s \quad (ب)$$

که در آن y_{st} بیانگر شاخص اثرات اقتصادی ثبت جهانی شهر یزد بوده که در قالب میزان گردشگر داخلی (NDT) وارد مدل می‌شود؛ GDP بیانگر رشد تولید ناخالص داخلی کشور است؛ Inf بیانگر شاخص تورم بوده که در هر ماه از محاسبه درصد تغییر متوسط شاخص بهای کالا و خدمات مصرفی در دوازده ماه منتهی به ماه موردنظر نسبت به دوره مشابه قبل بدست می‌آید؛ d_s و d_t به ترتیب بیانگر اثرات ثابت زمانی و اثرات ثابت گروهی بوده که به صورت متغیر مجازی دو حالتی در مدل وارد می‌شود؛ ε_s بیانگر خطای تصادفی است. ابتدا به منظور جلوگیری از وقوع رگرسیون کاذب، آزمون ایستایی لوین، لین و چو (LLC) روی متغیرهای مدل اجرا شده است. خلاصه نتایج این آزمون در جدول شماره یک ارائه شده است؛ با توجه به جدول یک، متغیر نرخ تورم و شاخص رشد اقتصادی در سطح صفر مانا بوده اما متغیرهای تعداد گردشگر داخلی یزد و تعداد گردشگر داخلی همدان نامانا بوده و با یکبار روندزایی مانا می‌شوند. با توجه به آنکه عمل روندزایی صورت گرفته است، لازم است معناداری مدل رگرسیون در حالت کلی نیز بررسی شود. برای این منظور، آزمون F^{12} به کمک جدول تحلیل واریانس انجام می‌شود. نتایج این آزمون در جدول دو خلاصه شده است. مقدار آماره آزمون معناداری مدل که همان آماره F است به مقدار حاصل از جدول توزیع فیشر با $p=1-6=5$ و $n-p=84-6=78$ (عدد ۸۴ تعداد کل مشاهدات است) مقایسه می‌شود. این مقدار برای سطح معناداری ۹۵ درصد برابر $2/33$ است. حال از آنجائیکه مقدار آماره F بزرگتر از $2/33$ به دست آمد، فرض صفر با

متغیرها بر روی یکدیگر، از روش مقایسه‌ای تفاضل در تفاضل استفاده شد. بنابراین در چارچوب روش تفاضل در تفاضل (DiD)، دو گروه کنترل (شهر همدان) و آزمایش (شهر یزد) و دو بازه زمانی قبل و بعد از ثبت جهانی در چارچوب برآورد رگرسیون خطی به صورت زیر مورد بررسی قرار می‌گیرند:

$$y_s = \alpha_s d_s + \alpha_t d_t + \alpha_x (d_s \times d_t) + \sum \beta_i X_{ci} + \varepsilon_s \quad (الف)$$

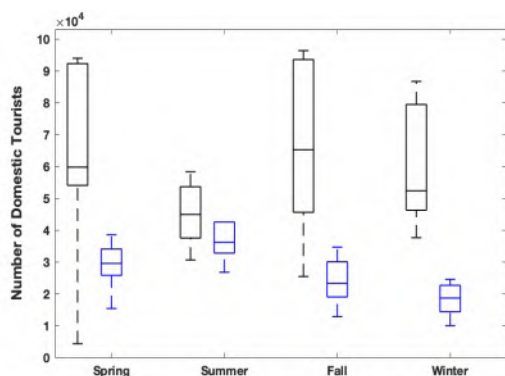
دو متغیر مجازی d_s و d_t در مدل فوق دو حالتی^۱ بوده و به ترتیب، برای نمایش اثرات گروهی (کنترل-آزمایش) و اثرات زمانی (قبل-بعد) لحاظ شده‌اند. مقدار d_s برای داده‌های شهر یزد برابر یک و برای داده‌های شهر همدان برابر صفر است. مقدار نیز d_t برای هر دو شهر پیش از ثبت جهانی برابر صفر و پس از آن برابر یک است. X_c برداری از متغیرهای کنترل شامل نرخ تورم، نرخ تبدیل ارز و نیز شاخص رشد اقتصادی است که به نظر می‌رسد در تحلیل مؤلفه‌های اقتصادی تأثیرگذار باشند. از اینرو ضروریست اثرات آنها کنترل و در مدل رگرسیون وارد شوند. ضریب α_s ، ضریب مورد نظر ما در این تحلیل بوده و بیانگر تخمین تفاضل در تفاضل (DiD) در نتیجه ثبت جهانی است.

یافته‌های پژوهش

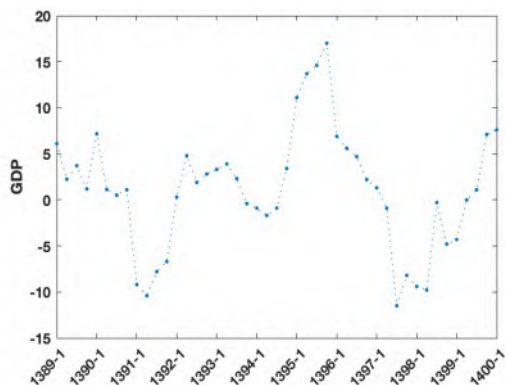
برای به دست آوردن داده‌های میزان ورود گردشگر، با مراجعه به ادارات میراث فرهنگی استان یزد و استان همدان، تعداد گردشگران ورودی به تفکیک داخلی و خارجی از سال ۱۳۸۹ تا ۱۳۹۹ اخذ شد. این تعداد بر مبنای شب‌های اقامت در هتل به دست آمده است. در این بازه ده ساله، آمار در شهر یزد به تفکیک ماه موجود بود اما در شهر همدان تنها به تفکیک فصل در دسترس بود. به همین دلیل و برای ایجاد یک مبنای مشترک برای مقایسه، اطلاعات فصلی در هر دو شهر برای تحلیل مورد استفاده قرار گرفت.

تجزیه و تحلیل میزان گردشگر داخلی براساس مدل تفاضل در تفاضل (DiD) و رگرسیون خطی

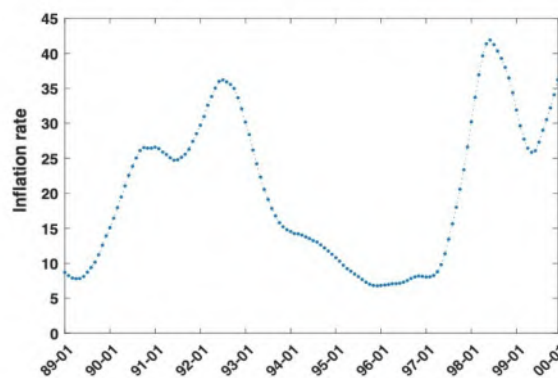
تعداد گردشگر داخلی در دو شهر همدان و یزد طی سال‌های ۱۳۸۹ تا فروردین ماه ۱۴۰۰ در شکل یک مقایسه شده است. همانطور که در این نمودار مشهود است، شهر یزد به لحاظ تعداد همواره در جایگاه بالاتری نسبت به همدان قرار دارد. برای مقایسه، علاوه بر ثبت جهانی شهر یزد در تیرماه ۱۳۹۶، اثرات نرخ تورم و شاخص رشد اقتصادی (تصویر ۲) به عنوان دو عامل تأثیرگذار در نرخ گردشگری (متغیرهای مداخله‌گر) در مدل وارد و کنترل شده است.

تصویر ۲- نمودار جعبه‌ای تعداد گردشگران داخلی در دو شهر همدان (آبی) و یزد (مشکی) طی سال‌های ۱۳۸۹ تا ۱۴۰۰.

تصویر ۳- سمت راست: شاخص رشد اقتصادی از فروردین ۱۳۸۹ تا ۱۴۰۰ به صورت فصلی؛ سمت چپ: نرخ تورم و از فروردین‌ماه ۱۳۸۹ تا ۱۴۰۰ به صورت ماهیانه.

قرار دارد. برای مقایسه، علاوه بر ثبت جهانی شهر یزد در تیرماه ۱۳۹۶، اثر تغییر نرخ دلار در شکل سه به عنوان عامل تأثیرگذار در نرخ گردشگری (متغیر مداخله‌گر) در مدل وارد و کنترل شده است. بنابراین مدل مورد بررسی به صورت زیر معرفی می‌شود:

$$y_t = \alpha_0 + \alpha_s d_s + \alpha_t d_t + \alpha_f (d_s \times d_t) + \beta_1 Exch + \varepsilon_t \quad (د)$$

که در آن y_{st} بیانگر شاخص اثرات اقتصادی ثبت جهانی شهر یزد بوده که در قالب میزان گردشگر خارجی وارد مدل می‌شود؛ $Exch$ بیانگر نرخ دلار بوده که براساس میانگین موزون نرخ بازار ارز و نرخ لحظه‌ای دلار در هر ماه بدست آمد؛ d_t و d_s به ترتیب بیانگر اثرات ثابت زمانی و اثرات ثابت گروهی بوده که به صورت متغیر مجازی دوحالتی در مدل وارد می‌شود؛ ε_t بیانگر خطای تصادفی می‌باشد. ابتدا به منظور جلوگیری از وقوع رگرسیون کاذب، آزمون ایستایی لوین، لین و چو (LLC) روی متغیرهای مدل اجرا شده است. خلاصه نتایج این آزمون در جدول (۴) ارائه شده است: با توجه به جدول (۴)، متغیرهای تعداد گردشگر خارجی یزد، تعداد گردشگر خارجی همدان و شاخص نرخ دلار ناماننا بوده و با یکبار روندزایی مانا می‌شود. با توجه به آنکه عمل روندزایی صورت گرفته است، لازم است معناداری مدل رگرسیون در حالت کلی نیز بررسی گردد. برای این منظور همان‌طور که در بخش قبل توضیح داده شد، آزمون F به کمک جدول تحلیل واریانس انجام می‌گیرد. نتایج این آزمون در جدول (۵) خلاصه شده است. مقدار آماره آزمون معناداری مدل که همان آماره

اطمینان ۹۵ درصد رد می‌شود. به بیان دیگر مدل ارائه شده با اطمینان ۹۵ درصد معنادار بوده و براساس داده‌های موجود این مدل قادر به بیان تغییرات میزان گردشگر داخلی است. حال به منظور برآورد مدل و تخمین ضرایب بهینه، روش حداقل مربعات معمولی^{۱۳} به کار گرفته شده که نتایج آن در جدول سه خلاصه شده است. در این جدول معناداری هر یک از ضرایب مدل به صورت جداگانه (و نه در حالت کلی) بررسی شده است. آماره آزمون t مربوط به هر یک از متغیرها در ستون سوم جدول (۱) ارائه شده است. در سطح خطای ۵ درصد، هر یک از این مقادیر می‌بایست با آماره t مقایسه شوند:

$$t\left(1 - \frac{\alpha}{2}, n - p\right) = t(0.975, 84 - 6 = 78) \quad (ج)$$

علاوه بر آن به کمک p-value و مقایسه آن با ۰/۰۵ نیز می‌توان در مورد قبول یا رد فرض صفر تصمیم‌گیری نمود. براین اساس فرض صفر برای متغیرهای اثرات گروهی و اثرات تعاملی زمانی و گروهی با مقدار p کم‌تر از ۰/۰۵ رد می‌شود که یعنی این متغیرها در مدل باقی می‌مانند و ضرایب تخمین زده شده برای آنها با اطمینان ۹۵ درصد معنادار است.

تجزیه و تحلیل میزان گردشگر خارجی بر اساس مدل تفاضل در تفاضل (DiD) و رگرسیون خطی

تعداد گردشگر خارجی در دو شهر همدان و یزد طی سال‌های ۱۳۸۹ تا ۱۴۰۰ در شکل سه مقایسه شده است. همان‌طور که در این نمودار مشهود است، شهر یزد به لحاظ تعداد در جایگاه بالاتری نسبت به همدان

جدول ۱- نتایج آزمون لوین، لین و چو جهت بررسی ایستایی سری‌های زمانی مدل رگرسیون (ب).

متغیر	در سطح		با یکبار روندزایی	
	مقدار آماره	P-Value	مقدار آماره	P-Value
تعداد گردشگر داخلی یزد NDTs	۲/۴۶	۰/۹۹	-۵/۴۲	<۰/۰۰۱
تعداد گردشگر داخلی همدان NDT	-۲/۰۲	۰/۲۸	-۵/۱۵	<۰/۰۰۱
شاخص رشد اقتصادی GDP	-۲/۹۶	۰/۰۳۸	-	-
شاخص تورم Inf	-۴/۹۲	<۰/۰۰۱	-	-

جدول ۲- جدول تحلیل واریانس برای بررسی معناداری مدل رگرسیون ارائه شده گردشگر داخلی.

Source of Variation	SS	df	MS	F	Sig
Regression	۱/۰۰۱۹ * ۱۰ ^{۱۱}	۵	۲/۰۰۳۹ * ۱۰ ^{۱۰}	۸/۲۷	<۰/۰۰۱
Error	۱/۸۸ * ۱۰ ^{۱۱}	۷۸	۲/۴۲ * ۱۰ ^۹		
Total	۲/۸۹ * ۱۰ ^{۱۱}	۸۳			

جدول ۳- نتایج برآورد مدل رگرسیون (ب) به شیوه حداقل مربعات معمولی.

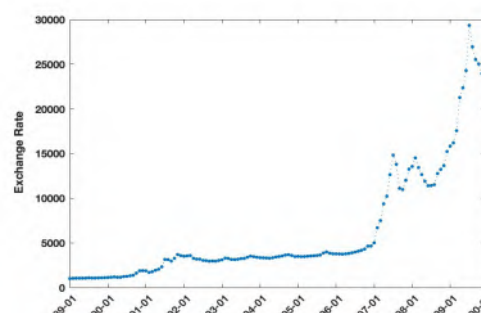
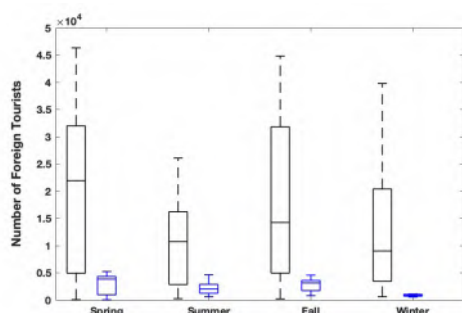
متغیرها	ضریب	انحراف معیار	آماره t	P-Value
ضریب ثابت	۲/۷۷۳۴ * ۱۰ ^۴	۱/۶۲۴۷ * ۱۰ ^۴	۱/۷۰۷۰	۰/۰۹۱۸
اثرات زمانی	-۵/۰۷۴۹ * ۱۰ ^۴	۱/۶۴۵۹ * ۱۰ ^۴	-۰/۳۰۸۳	۰/۷۵۸۶
اثرات گروهی	۲/۹۲۱۵ * ۱۰ ^۴	۱/۳۴۵۸ * ۱۰ ^۴	۲/۱۷۰۹	۰/۰۳۳۰
اثرات زمانی * اثرات گروهی	۶/۰۶۹۵ * ۱۰ ^۴	۲/۲۴۵۴ * ۱۰ ^۴	۲/۷۰۳۱	۰/۰۰۸۴
شاخص رشد اقتصادی GDP	-۱/۴۹۴۵ * ۱۰ ^۴	۹۵۸/۲۳۵۸	-۱/۵۵۹۷	۰/۱۲۲۹
نرخ تورم	۲۲۷/۵۳۷۳	۵۸۱/۸۰۱۵	-۰/۳۹۱۱	۰/۶۹۶۸

مربوط به هریک از متغیرها در ستون سوم جدول ارائه شده است. در سطح خطای ۵ درصد، هریک از این مقادیر می‌بایست با آماره t مقایسه شوند:

$$t\left(1 - \frac{\alpha}{2}, \eta - \rho\right) = t(0.975, 84 - 6 = 78) \quad (e)$$

علاوه بر آن به کمک p -value و مقایسه آن با ۰/۰۵ نیز می‌توان در مورد قبول یا رد فرض صفر تصمیم‌گیری نمود. براین اساس فرض صفر برای متغیرهای اثرات گروهی و اثرات تعاملی زمانی و گروهی با مقدار p کم‌تر از ۰/۰۵ رد می‌شود که یعنی این متغیرها در مدل باقی می‌مانند و ضرایب تخمین زده شده برای آنها با اطمینان ۹۵ درصد معنادار است.

F است به مقدار حاصل از جدول توزیع فیشر با $p-1=5-1=4$ و $n-p=84-5=79$ (عدد ۸۴ تعداد کل مشاهدات است) مقایسه می‌شود. این مقدار برای سطح معناداری ۹۵ درصد برابر ۲/۳۳ است. حال از آنجائیکه مقدار آماره F بزرگتر از ۲/۳۳ بدست آمد، فرض صفر با اطمینان ۹۵ درصد رد می‌شود. به بیان دیگر مدل ارائه شده با اطمینان ۹۵ درصد معنادار بوده و براساس داده‌های موجود این مدل قادر به بیان تغییرات میزان گردشگر خارجی است. حال به منظور برآورد مدل و تخمین ضرایب بهینه، روش حداقل مربعات معمولی^{۱۵} بکار گرفته شده که نتایج آن در جدول شش خلاصه شده است. در این جدول معناداری هر یک از ضرایب مدل به صورت جداگانه (و نه در حالت کلی) بررسی شده است. آماره آزمون t

تصویر ۴- سمت راست: نمودار جعبه‌ای تعداد گردشگران خارجی در دو شهر همدان (آبی) و یزد (مشکی) طی سال‌های ۱۳۸۹ تا ۱۴۰۰؛ سمت چپ: تغییر نرخ دلار از فروردین ماه ۱۳۸۹ تا فروردین ماه ۱۴۰۰ به صورت ماهیانه.

جدول ۴- نتایج آزمون لوین، لین و چو جهت بررسی ایستایی سری‌های زمانی مدل رگرسیون (د).

با یکبار روندزدایی		در سطح		متغیر
مقدار P-Value	مقدار آماره	مقدار P-Value	مقدار آماره	
۰/۷۷	-۰/۹۳	۰/۹۹	۱/۴۳	تعداد گردشگر خارجی یزد
<۰/۰۰۱	-۱۱/۳۴	۰/۹۹	۱/۷۹	تعداد گردشگر خارجی همدان
۰/۹۷	-۰/۲۴	۰/۹۹	۱/۰۲	نرخ دلار

جدول ۵- جدول تحلیل واریانس برای بررسی معناداری مدل رگرسیون ارائه شده گردشگر خارجی.

Source of Variation	SS	df	MS	F	Sig
Regression	۵/۲۴ * ۱۰ ^۹	۴	۱/۳۱ * ۱۰ ^۹	۳۱/۱۶	<۰/۰۰۱
Error	۶/۳۴ * ۱۰ ^۹	۷۹	۸/۰۳ * ۱۰ ^۷		
Total	۱/۱۵ * ۱۰ ^{۱۰}	۸۳			

جدول ۶- نتایج برآورد مدل به شیوه حداقل مربعات معمولی.

P-Value	آماره t	انحراف معیار	ضریب	متغیرها
۰/۰۳۱۶	۲/۱۸۸۵	۰۳+۱۹۱۸۱	۰۳+۴۱۹۷۸	ضریب ثابت
<۰/۰۰۱	۳/۸۹۳۵	۰۳+۴۱۹۷۸	۰۳+۹۵۲۷۸	اثرات گروهی
۰/۰۴۳۸	۲/۰۴۸۴	۰۳+۳۷۵۸۷	۰۳+۷۶۹۹۶	اثرات زمانی
۰/۰۲۰۳	۲/۳۶۸۲	۰۳+۴۰۸۶۷	۰۳+۹۶۷۸۰	اثرات زمانی * اثرات گروهی
۰/۰۰۳۳	-۳/۰۲۹۴	۲۳/۰۷۶۸	-۶۹/۹۰۹۶	نرخ دلار

نتیجه

مختلف در سطح حاکمیت و در سطح جامعه مدنی برای بهبود شرایط گردشگری پذیرایی فراهم کند. در عین حال این سیاست می‌تواند برندی خلق کند که برای گردشگران مردد در انتخاب مقصد، تعیین‌کننده باشد. شایان ذکر است رابطه میان ثبت جهانی و افزایش تعداد گردشگر همواره مثبت نیست و در هر نمونه نیاز به پژوهش جداگانه دارد. نکته مهم تفکیک گردشگرانی است که به هدف بازدید از اثر به مقصد می‌روند. روش به کاررفته در این مقاله، به دلیل ماهیت بافت بودن نمونه یزد، پیچیدگی‌های خاص خود را داشت اما در بناهایی که ورود گردشگر با بلیط فروشی قابل احصا باشد، به آسانی قابل پیاده‌سازی خواهد بود. در تکمیل نتایج باید گفت نمونه‌هایی که حفاظت از میراث، توسعه جامعه و گردشگری را در دستور کار قرار می‌دهند، هم‌افزایی مثبتی ایجاد می‌کنند که موجب رشد اقتصادی می‌شود. همچنین اهمیت سیاستی که دولت محلی را برای تصمیم‌گیری در مدیریت میراث مشارکت دهد، مورد تأکید است. در عین حال، بروزرسانی چارچوب‌های قانونی مرتبط در سطح ملی و محلی و تدوین برنامه مدیریت جامع برای آثار، پایه‌های توسعه پایدار فرهنگی و اقتصادی را ایجاد می‌کند.

پرسشی که این مقاله در پی پاسخ به آن بود این بود که آیا ثبت جهانی یک شهر می‌تواند روی گردشگری به طور خاص و اقتصاد محلی از طریق گردشگری تأثیر بگذارد؟ برای پاسخ به این پرسش از رویکرد مقایسه‌ای استفاده شد که اثر متغیرهای مداخله‌گر متعدد، کنترل شود. پاسخ پرسش در حالت مقایسه‌ای راهی برای اثبات موضوع است؛ چراکه در شرایط معمول به دلیل فرابخشی بودن گردشگری، اگر مداخله‌ای در یک زمینه داشته باشیم در زمینه دیگر هم وجود خواهد داشت. در مرحله بعد، اطلاعات مربوط به میزان گردشگر داخلی و خارجی دو شهر یزد و همدان قبل و بعد از ثبت جهانی شهر یزد جمع‌آوری شد و با استفاده از تکنیک تفاضل در تفاضل نشان داده شد که ثبت جهانی بافت تاریخی شهر یزد بر افزایش تعداد گردشگر داخلی و خارجی تأثیر گذار بوده است. هرچند این تأثیرگذاری با شواهد ضعیفی در این نمونه مشاهده می‌شود. بنابراین مجموعه عواملی با پشتیبانی یکدیگر به فرایند شدن تعداد گردشگر کمک خواهد کرد که ثبت جهانی یکی از آنهاست و در نمونه‌های مختلف، وزن متفاوتی دارد. همچنین به نظر می‌رسد میزان تأثیرگذاری بر رشد گردشگر خارجی نسبت به گردشگر داخلی محسوس‌تر است. می‌توان تصور کرد که ثبت جهانی می‌تواند نوعی هماهنگی^{۱۶} میان عوامل

heritage, 6.

Bortolotti, B., & Segre, G. (2017). The cultural arbitrage: new frontiers in heritage and tourism management.

Cárdenas-García, P. J., Pulido-Fernández, J. I., & Fernández, A. B. M. (2014). Direct economic impact of tourism on World Heritage Cities: An approach to measurement in emerging destinations. *Czech Journal of Tourism*, 3(2), 91-106.

Fredriksson, A., & Oliveira, G. M. D. (2019). Impact evaluation using Difference-in-Differences. *RAUSP Management Journal*, 54, 519-532.

Girard, L. F., Gravagnuolo, A., Nocca, F., Angrisano, M., & Bosone, M. (2015). Towards An Economic Impact Assessment Framework For Historic Urban Landscape Conservation And Regeneration Projects. *Bdc. Bollettino Del Centro Calza Bini*, 15(2), 265-293.

Hampton, M. P. (2005). Heritage, local communities and economic development. *Annals of tourism Research*, 32(3), 735-759.

Hribar, M. Š., Bole, D., & Pipan, P. (2015). Sustainable heritage management: social, economic and other potentials of culture in local development. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 188, 103-110.

Kazimierzczak, M. (2006). Code of ethics for tourism. *Studies in Physical Culture & Tourism*, 13(1).

Mason, R. (2002). Assessing values in conservation planning: methodological issues and choices. *Assessing the values of cultural heritage*, 5-30.

Noonan, D. S., & Rizzo, I. (2017). Economics of cultural tourism: issues and perspectives.

Nypan, T. (2006). Cultural heritage monuments and historic buildings as value generators in a post-industrial economy. With

پی‌نوشت‌ها

1. <https://whc.unesco.org/en/list>

2. Policy Impact Evaluation.

3. Difference in Difference.

4. Global Code of Ethics For Tourism.

این دستورالعمل در ده ماده به تصویب رسیده است که در ادامه می‌آیند (همچنین در مجمع عمومی سازمان ملل نیز ثبت شده است): **ماده اول:** سهم گردشگری در درک متقابل و احترام بین مردم و جوامع **ماده دوم:** گردشگری به عنوان وسیله‌ای برای شکوفایی فردی و جمعی **ماده سوم:** گردشگری به عنوان یکی از عوامل توسعه پایدار **ماده چهارم:** جایگاه میراث فرهنگی در گردشگری و نکات مورد توجه در بهبود آن **ماده پنجم:** گردشگری به عنوان یک فعالیت سودمند برای کشورهای میزبان و جوامع محلی **ماده ششم:** تعهدات گروه‌های ذینفع در توسعه گردشگری **ماده هفتم:** حقوق گردشگران **ماده هشتم:** آزادی گردشگران در جابجایی **ماده نهم:** حقوق کارکنان و کارآفرینان در صنعت گردشگری **ماده دهم:** اجرای اصول قوانین اخلاقی جهانی برای گردشگری.

5. Use-Value.

6. Externality.

7. Difference in Difference (DiD).

8. Dummy Variable.

9. Binary.

10. Control Variable.

11. Levin, Lin & Chui.

12. F Statistic.

13. Ordinary least squares (OLS).

14. <https://fxmarketrate.cbi.ir/>

15. Ordinary least squares (OLS).

16. Coordination.

فهرست منابع

مهندسین مشاور نواندیش پیشگام اصفهان (۱۳۹۸)، *مطالعات بافت تاریخی شهر همدان فاز سوم*، سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری استان همدان.

Aa, B. J. (2000). Preserving the heritage of humanity? Obtaining world heritage status and the impacts of listing. *Cultural*

ist arrivals worldwide: The role of world heritage sites. *Tourism management*, 40, 46-58.

VanBlarcom, B. L., & Kayahan, C. (2011). Assessing the economic impact of a UNESCO World Heritage designation. *Journal of Heritage Tourism*, 6(2), 143-164.

URL1: <https://www.unwto.org/global-code-of-ethics-for-tourism>

URL2: <https://whc.unesco.org/en/list/1544/documents/>

emphasis on exploring the role of the sector as economic driver. *Rev.*

Ryan, J., & Silvanto, S. (2009). The World Heritage List: The making and management of a brand. *Place Branding and Public Diplomacy*, 5(4), 290-300.

Rypekema, D. D. (2008). Heritage conservation and the local economy. *Global Urban Development Magazine*, 4(1).

Su, Y. W., & Lin, H. L. (2014). Analysis of international tour-